NACKA STRANDIN TORI – JULKINEN TILA MURROKSESSA

Vesa Honkonen, arkkitehti SAFA
Vesa Honkonen Arkkitehdit Ky

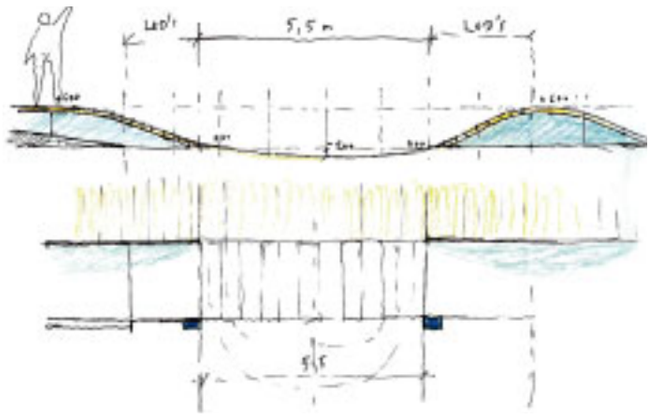

1

Kuvat Vesa Honkonen Arkkitehdit Ky, ellei toisin mainittu

2

1, 2
Luonnos ja asemapiirros Nacka Strandin lainehtivasta rantatorista. Ajoväylä kulkee kahden betoniaallon välissä.

3
Nacka Strandin alue ennen muutosta.

Nacka Strandin projekti alkoi samalla tavalla kuin syksyllä 2009 valmistunut *Östersundin torin* uudistaminen. Tilaaja oli huolissaan julkisen tilan sydämen, torin, nykytilanteesta. Tilanne on hyvin yleinen pohjoismaissa. Yhteiskunnan ja kulttuurin tavat käyttää julkista tilaa ovat muuttuneet. Suunnittelu ei ole pysynyt mukana kehityksessä ja jo valmiit vanhat tilat ovat menettäneet alkuperäisen merkityksensä.

AP-Fastigheter omistaa Nacka Strandin alueen joka sijaitsee noin 10 km Tukholman keskustasta etelään. Alue sijoittuu jyrkähkölle merelle avautuvalle rinteelle ja rakennuskantaa on noin 200 000 kerrosneliömetriä, suurelta osin toimistoja mutta myös asumista. Alue alkoi rakentua 1980 luvulla pääosin arkkitehti *Johan Nyrénin* kynästä. Alueen keskusaukiona toimii *J.P. Svenssonin tori.* Toria halkoo tie joka johtaa alas satamaan. Samalla aukiolle avautuvat tärkeiden vuokralaisten pääsisäänkäynnit ja tori on myös suosittu lounaspaikka.

MEREN LÄHEISYYS SYNNYTTI AJATUKSEN LAINEHTIVASTA RANTATORISTA

AP-Fastigheterin taideneuvosto pyysi minua parantamaan torin nykytilannetta siten, että suunnittelisin sinne taideteoksen. Käytyäni paikalla totesin tilaajalle, että paikka on käytännössä kuollut ja että se ei herää henkiin siten että sen päälle yritetään laittaa taidetta.

Paikan kuoleman oli aiheuttanut tukehtuminen yli kahden vuosikymmenen aikana paikalle kertyneisiin urbaanin tilan rikkaruohoihin; hallitsemattomasti paikalle asetetut postilaatikot, lisävalaisimet, penkit, kymmenet uudet kyltit, kolmet erilaiset pollarit jne. Paikka oli kaaos. Ehdotin että aloitamme projektin, jossa tutkimme ensin koko tilan parantamismahdollisuudet. Tilaaja hyväksyi ehdotuksen.

Minulle ei annettu mitään varsinaisia rajoituksia tai toiveita siitä mikä olisi ratkaisun ilmaisukeino. Projekti laajeni koko torialueen uudelleen käsittelyksi. Lähellä sijaitseva meri ja tilan voimakkaasti virtaava tila toimivat hyvänä alkuinspiraationa. Näin syntyi ajatus Nacka Strandin lainehtivasta rantatorista. Torin pinnaksi syntyi hiekan keltainen paikallavalettu betoni ja lainehdinnan aiheutti torin alla vellova valo.

VALAISTUS INTEGROITUU MUOTOON

Halusin päästä eroon kaikista traditionaalisista valaisimista. Valon tuli olla integroituna urbaanin tilan muodostajiin ja itse muotoon. Halusin antaa

BET0904 s20-27 Nacka Honkonen 20 28.12.2009, 13:56

Jussi Tiainen

4

4
Nacka Strand muutoksen jälkeen.

5
Hiekan keltainen paikallavalettu betoni aaltoilee torilla.

5

BET0904 s20-27 Nacka Honkonen 21 28.12.2009, 13:56

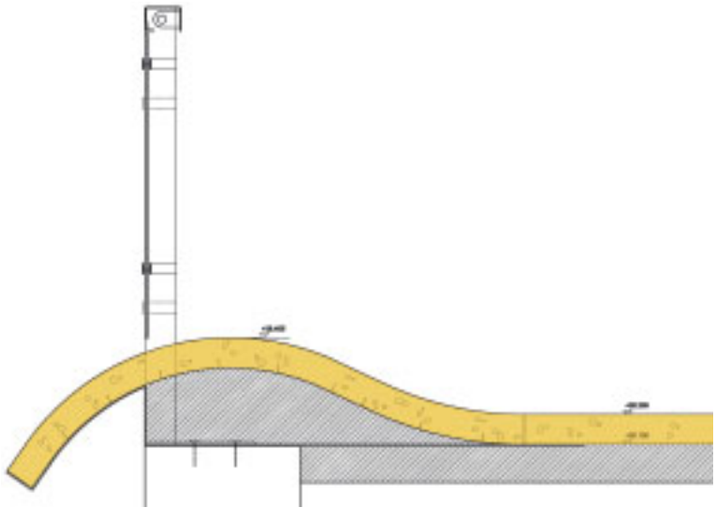

6

6
Tori sijaitsee noin 20 metriä merenpinnan yläpuolella. Betonikansi lainehtii vielä torin reunuksenkin yli ulokkeeksi.

Bo Bergren

7

torin takaisin jalankulkijoille. Autojen läpiajon tuli hidastua ja ihmisten tuli ottaa paikka haltuun. Kiellot ja niiden aiheuttamat rakenteet ovat usein rumia. Katsoin paremmaksi luoda jotain uutta ja kaunista joka hämmästyttää autoilijoita ja pakottaa heidät hidastamaan vauhtia. Ajoväylä jäi kahden noin 70 cm korkean betoniaallon väliin. Ajajat joutivat ajamaan ikäänkuin laaksossa.

Aaltojen kyljet kimmeltävät vajaan kahdensadan LED-valaisimen avulla. Valot voivat vaihtaa väriä ja muodostaa liikettä. Ihmiset voivat kävellä aaltojen halki. Koko entinen tiealue on muuttunut ikäänkuin uudenlaiseksi suojatieksi.

Näin tori sai perusmuotonsa, aaltoilevan rantahiekan. Tori sijaitsee noin 20 metriä merenpinnan yläpuolella. Betonikansi lainehtii vielä torin reunuksenkin yli ulokkeeksi. Tilan perusmuoto oli kaareutuva ja virtaava. Halusin vahvistaa tätä luomalla uusia ns. valoseiniä, jotka samanaikaisesti olisivat tilaa rajaavia elementtejä, sijoituspaikkoja kellolle, infromaatiotaululle jne. Samalla ne toimisivat valaisijoina.

Tori aukesi suhteellisen karulle liikenne-alueelle. Halusin rajata pois osan näistä näkymistä. Valoseinät ovat hiukan alle kaksi metriä korkeita seinäkkeitä joiden sisällä on RGB-ledeillä varustetut valaisimet. Tutkimme pitkään yhdessä valmistajan, *SAAS-Instrumentin* kanssa oikeaa ratkaisua. Tilaaja salli meidän rakentaa 1:1 mittakaavaisen malliseinän. Lopulliset mitoitukset ratkesivat mallin avulla. Aja-

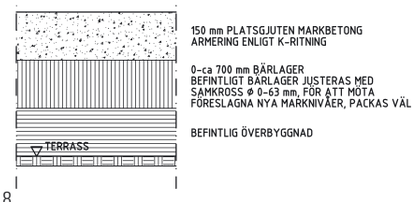

8

8
Betonikerros on jalankulkualueen kohdalla 150 mm paksu.

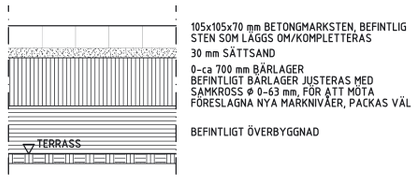

9

9
Betonikiveyksen rakenneleikkaus jalankulkualueen kohdalla.

10

Bo Bergren

11

BET0904 s20-27 Nacka Honkonen 22 28.12.2009, 13:56

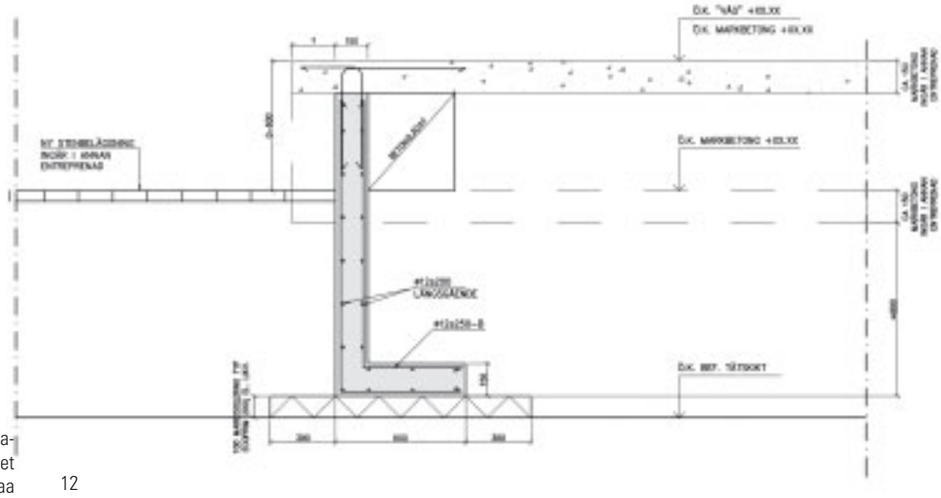

12

12
Light Hills muotojen päissä betonikansi ulottuu kattamaan kolot, joiden sisään asennettiin LED valaisimet luomaan illuusiota siitä, että valo kannattaa torin pintaa

tuksena oli luoda aaltoilevaa ja myös väriä vaihtavaa hohtavaa seinää joka voisi DMX-ohjauksen avulla myös seurata ääntä. Tiesin että pelkkä värivalo ei riitä tilan miellyttävän valaistuksen luomiseksi. Piilotimme seinien yläosaan loisteputkirampit. Niiden epäsuora valo valaisee seinien ympäristöt miellyttävällä valkoisella valolla, vaikka seinien värit muuttuisivatkin. Useimmat paikalla kävijät eivät ymmärrä mistä kaikesta valaistuksen kokonaisilme muodostuu. Piiloitimme myös uusien piirtämiemme kaiteitten alle loisteputkijonoja.

LOISTAVAT PENKIT

Ikään kuin lastuiksi lainehilla syntyivät Nacka Strandin loistavat penkit. Tiesin että alue vaatisi vielä hiukan lisää valoa. Penkkien toteutus ei ollut helppoa johtuen korkeista tavoitteista. Niiden tulisi olla leijuvan kevyitä akryylipenkkejä, jotka hohtaisivat valoa ympäristöönsä siten että ne vastaisivat oikeita valaisimia. Samalla niiden tulisi olla ilkivallan kestäviä. Pitkän kehitystyön tuloksena saimme tehtyä yhteistyössä kahden eri valmistajan kanssa penkit, joita nyt myös muutamat muut ruotsalaiset kunnat ovat ostaneet ja ensi vuonna ne ovat tulossa vakiotuotteeksi.

Torille johtavien kahden kadun toista laitaa reunustavat pitkät arkadikäytävät. Niiden valaistus oli häikäisevää ja väriä huonosti toistavaa suurpainenatriumia. Ehdotimme että uusimme myös tämän valaistuksen. Tilaajan suostuttua kehitimme uudet arkadivalaisimet yhdessä smålantilaisen *Blond Belysningin* kanssa. Poistimme myös kaikki lähialueen vanhat valaisimet.

13

Jussi Tainen

14

7, 10, 11, 13
Hiekankeltainen betonimassa,"markbetong" soveltuu hyvin kaareviin betonipintoihin. Raudoituksen valmistuttua tori valettiin runsaassa viikossa. Lisävaatimuksia valutöille aiheuttivat ns. Light Hills -kukkuloihin asennetut, betoniin upotetut LED valaisimet. Alueen betonikivet asennettiin asennushiekan ja maakostean betonimassan päälle.

13
Kertavalut olivat suuruudeltaan 300 - 400 m^2. Kun betoni oli hieman kuivunut, valun pinta pestiin kemiallisella seoksella, jolla saatiin pinta karheammksi. Liikuntasaumat tehtiin laikalla parin päivän kuluttua valusta. Saumojen jaot muodostavat 3,5 x 6 metrin ruudukon. Betonikerros on ajoväylän kohdalla 200 mm ja muualla 150 mm paksu.

14
Valoseinät ovat hiukan alle kaksi metriä korkeita seinäkkeitä, joiden väri vaihtuu.

BET0904 s20-27 Nacka Honkonen 23 28.12.2009, 13:56

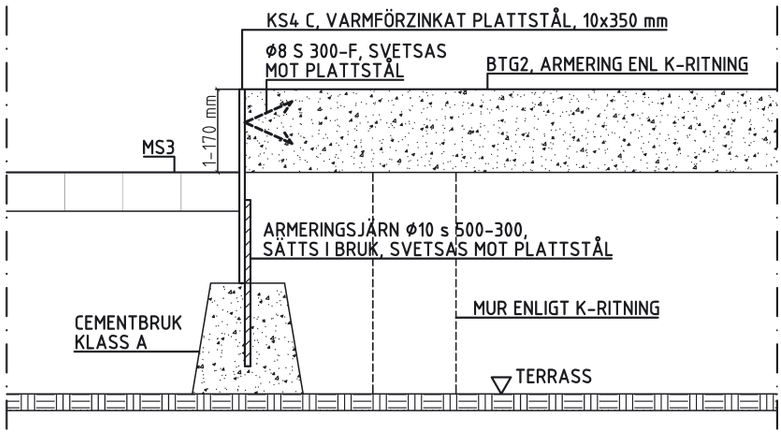

15

15 -19
Sekä betonikivi- että valubetonialueelle tehtiin useita RST-tartuntoja maanpäällisiä rakenteita, kuten valoseiniä ja hohtavia penkkejä varten.

Jussi Tainen

16

INSTRUMENTIN KÄYTÖN OPETTELU JATKUU

Tässä vaiheessa olimme luoneet instrumentin. Nyt tuli aika opetella käyttämään sitä. Tämä työ on edelleen käynnissä. Saas-Instrument loi perusohjelmat, joiden avulla tilaaja pystyi käynnistämään paikan käytön. Perusajatuksena oli että tori olisi kaunis myös päiväsaikaan, mutta illalla se saisi vielä uuden ulottuvaisuuden. Jo ennen torin avautumista eräänä iltana yli 100 skeittaajaa valtasi paikan. Paikan maine levisi nopeasti. AP-Fastigheter hyväksyi ajatuksemme: sen sijaan että estäisimme skeittaajien tulon, kehittäisimme detaljeja siten että ne kestävät skeittauksen. Seuraamme parhaillaan tilannetta.

DMX- ohjattu LED-valaistus kykenee seuraamaan ääntä. Torin avajaisohjelman oli suunnitellut teatterin valo- ja äänisuunnittelija. Se osoittautui onnistuneeksi valinnaksi: arkkitehdin valinta olisi luultavasti ollut vakavampaa kuin avajaisohjelman "Eye of the Tiger". Torin valo tanssi hienosti tämän musiikin tahdissa ja sai kaikki hymyilemään. Järjestelmää kehitetään parhaillaan vielä pidemmälle. Olemme ehdottaneet, että torin ympärille asennetaan surround kaiuttimet ja radiovahvistin. Muutaman tunnin ajan joka ilta voivat skeittaajat soittaa omaa musiikkiaan langattomasti i-Podinsa kautta, jolloin torin valot tanssivat heidän musiikkinsa mukaan. Urbaanin tilan on löydettävä uusia ilmaisutapoja. Pelkkä kiveyskuvioiden kääntely ei enää riitä uudistamaan paikkaa.

Tori voitti heti avajaisviikollaan *Nacka Kommunin kaupunkisuunnittelupalkinnon* ja se on herättänyt mielenkiintoa useassa maassa. Osallistuin Tukholmassa kolmituntiseen keskusteluun siitä, mitä ilmaisunlajia tori edustaa; onko se valaistussuunnittelua, kaupunkisuunnittelua, arkkitehtuuria vai taidetta. Projektihan alkoi taidetilauksena. Itse olen ollut koko ajan sitä mieltä, että ei ole olennaista miksi sitä halutaan kutsua, kunhan paikka tenhoaa ihmisiä, luo muistoja ja halun tulla uudelleen.

VAATIVAA BETONIRAKENTAMISTA

Nacka Strandin toteutus oli myös vaativaa rakennetekniikkaa ja rakentamista. Oleellista onnistuneelle lopputulokselle oli suunnittelijoiden ja tekijöiden jatkuva kommunikointi paikan päällä. Esimerkiksi betonivalut tehnyt työryhmä oli erittäin ammattitaitoista ja motivoitunutta.

Torin alla on paikoituslaitos, joten alusrakenne on suhteellisen elämätön eikä routavaara ole.

Rantahiekan värinen betonilaatta valettiin tämänkaltaisiin valuihin hyvin soveltuvasta betonista,

BET0904 s20-27 Nacka Honkonen 24 28.12.2009, 13:57

Jussi Tiainen

17

Jussi Tiainen

18

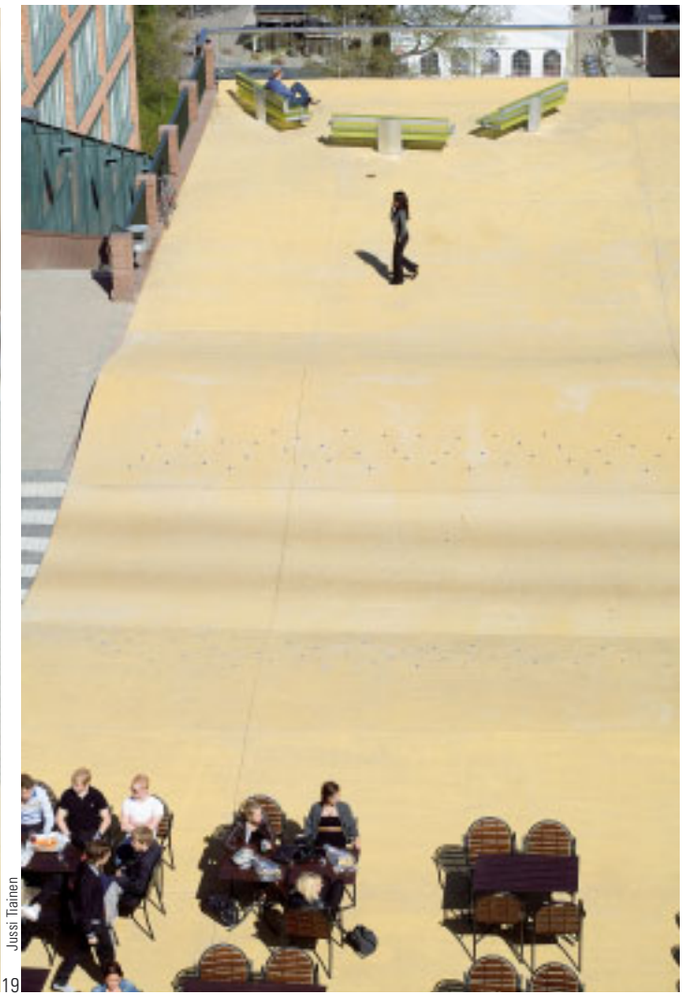

Jussi Tiainen

19

BET0904 s20-27 Nacka Honkonen 25 28.12.2009, 13:57

Jussi Tiainen

20

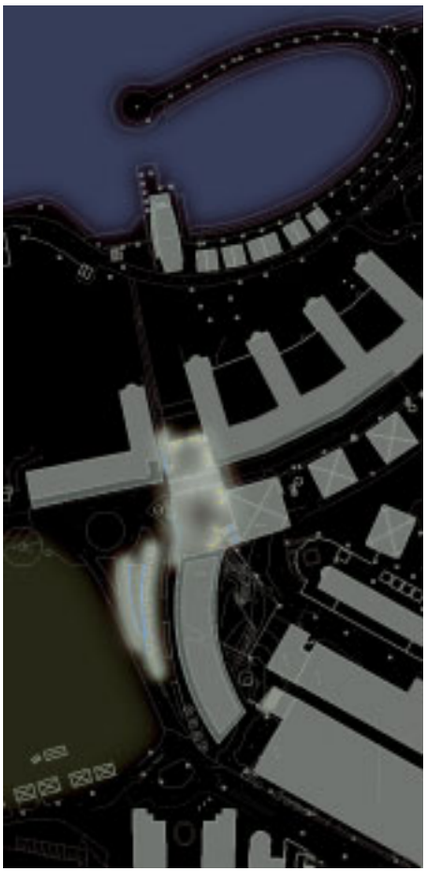

21

21
Torille johtavien kahden kadun toista laitaa reunustavat pitkät arkadikäytävät.

J V SVENSSONS TORG, NACKA STRAND

Kohteen nimi / *Project:* J V Svenssons Torg, Nacka Strand
Osoite / *Address:* Nacka Strand, Nacka Kommun, Ruotsi
Valmistumisvuosi / *Year of completion:* 2008
Laajuus / *Floor area:* 1 400 m^2
Tilaaja / *Client:* AP- Fastigheter A/B
Rakennuttaja / *Building owner:* AP- Fastigheter AB

Suunnittelijat / *Designers:*
Vesa Honkonen Arkkitehdit Ky / *Vesa Honkonen Architects:*
Vastaava Suunnittelija. Vesa Honkonen, arkkitehti SAFA
Tiina Olli, rak.ark, ark.yo. (projektin veto)
Mari Koskinen, arkkitehti
Paikallinen avustava toimisto: Nivå Landskapsarkitektur AB
Rakennesuunnittelu / *Structural design:* Tommy Jakobsson / Arcona AB
Sähkösuunnittelu / *Electrical design:* Susanna Strömberg, Energo-Retea
Liikennesuunnittelu: Hans Björkvall, WSP- Sverige AB
Geodeetikko: Magnus Gustafsson, Ortogonal AB

Urakoitsijat / *Contractors*:
Pääurakoitsija / *Main contractor:* Janne Mattsson, TRE-T MARK AB
Sähköurakoitsija / *Electrical contractor:* Kåre Persson, YIT Sverige AB
Valoseinät, penkit, metallityöt: Stig Lindberg, Tyresö Svets AB
Led-valaistus, valaistuksen ohjaus: Håkan Långstedt, Saas-Instrumentti
Arkadivalaistus: Blond Belysning

jota Ruotsissa kutsutaan nimellä "markbetong". Betoni on hyvin muokattavissa mm. kaareviin muotoihin, joita Nacka Strandissa on paljon.

Oikean betonin värisävyn löytämiseksi tehtiin lukuisia, muutamien neliömetrien suuruisia koevaluja. Keltainen sävy vaati valkosementin käyttöä, joka teki massasta hiukan vaikeammin työstettävää. Hiekan väri tutkittiin tarkoin ja lopulta löytyi tarpeeksi keltainen hiekka.

Raudoituksen valmistuttua tori valettiin runsaassa viikossa. Lisävaatimuksia valutöille aiheuttivat ns. Light Hills -kukkuloihin asennetut, betoniin upotetut LED valaisimet. Niiden piti osua kerralla samaan tasoon betonin kanssa.

Kertavalut olivat suuruudeltaan 300-400 m^2. Kun betoni oli hieman kuivunut, valun pinta pestiin kemiallisella seoksella, joka söi sementtiliimaa ja nosti kiinteät ainesosat paremmin näkyviin. Näin saatiin aikaan haluttu pinta.

Liikuntasaumat tehtiin laikalla parin päivän kuluttua valusta. Saumojen jaot muodostavat 3,5 x 6 metrin ruudukon. Saumat sahattiin muutamien senttien syvyisenä ja ne jätettiin avoimiksi. Betonikerros on ajoväylän kohdalla 200 mm ja muualla 150 mm paksu.

Lisämielenkiintoa valuihin toivat ulokemaiset ratkaisut. Light Hills muotojen päissä betonikansi ulottuu kattamaan kolot, joiden sisään asennettiin LED valaisimet luomaan illuusiota siitä, että valo kannattaa torin pintaa.Torin merenpuolisella osalla betonikansi valuu reunan yli aaltoilevaksi ulokkeeksi. Tämän ulokkeen kannattamiseksi tehtiin koko ulokkeen mittainen yhtenäinen RST-muotti. Nämä työvaiheet tehtiin pääosin marraskuisessa viimassa.

Alueen betonikivet asennettiin asennushiekan

BET0904 s20-27 Nacka Honkonen 26 28.12.2009, 13:57

Jussi Tiainen

22

päälle. Sekä betonikivi- että valubetonialueelle tehtiin useita RST-tartuntoja maanpäällisiä rakenteita, kuten valoseiniä ja hohtavia penkkejä varten.

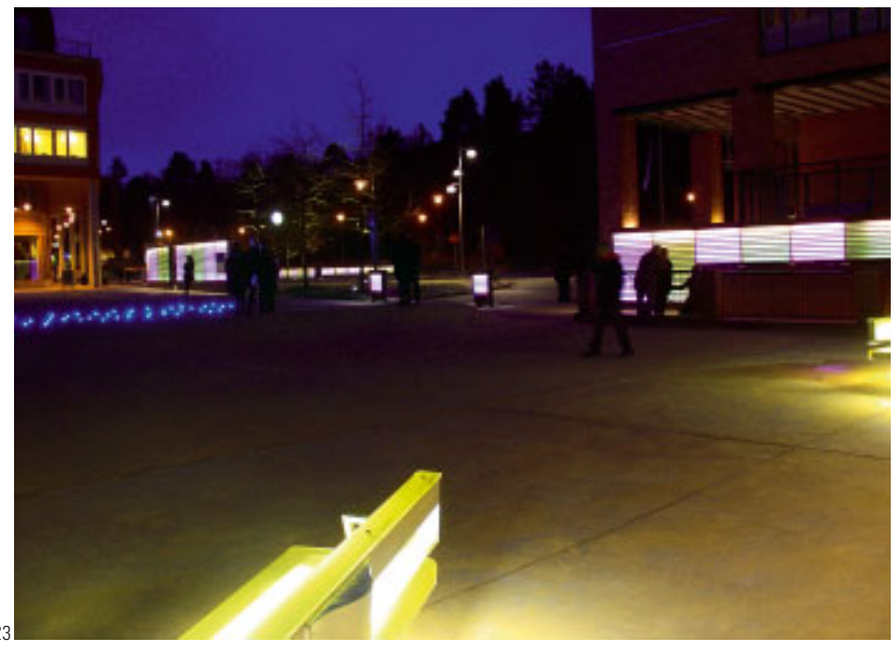

23

NACKA STRAND SQUARE

The Nacka Strand estate owned by AP-Fastigheter is located ca. 10 km south of downtown Stockholm, on a fairly steep hillside with views to the sea. The total floor area of the buildings in Nacka Strand is about 200 000 square-metres. The buildings are mostly office blocks, but some residential buildings have also been built. The central square is J.P. Svensson's square. A road running through the square leads to the harbour. The main entrances to the rental buildings open up to the square and it is also a popular venue for lunch.

When the Art Council of AP-Fastigheter asked architect Vesa Honkonen to design an environmental work of art to enhance the square space, he concluded that a practically dead spot cannot be revived by placing art on it.

For this reason the project expanded into a complete refurbishment of the square area. The vicinity of sea and the strongly flowing space served as initial inspiration and lead to the idea of an undulating Nacka Strand shore square. The square was covered with sand-yellow cast-in-situ concrete and the undulating impression was created by light flowing under the square.

Honkonen wanted to get rid of all traditional light fixtures and integrate light into the urban space elements and into the actual shape of the square. The square was surrendered back to pedestrians, with traffic through the area slowed down and people given free reign of the square.

The traffic lane is bordered by two 70 cm high concrete waves with cars moving within a kind of a valley. LED lamps make the sides of the waves glisten. The lamps can change colour to create motion. People can walk through the waves. This has converted the previous road area into a kind of a new type of a pedestrian crossing.

The square is located 20 m above sea level. The concrete deck flows beyond the square edges as a cantilevered structure. The curved and flowing basic form of the space was reinforced by creating new light walls, which also serve as boundary elements, bases for clocks, information panels etc. And act as luminaires.

The benches in Nacka Strand are floatingly light acrylic benches that glow light into their surroundings.

20
DMX- ohjattu LED-valaistus kykenee seuraamaan ääntä. Pimeässä valaistus saa aallokon ikäänkuin liikkumaan.

22, 23
Akryylipenkit hohtavat valoa ympäristöönsä. Light Hills -kukkuloihin asennetut, betoniin upotetut LED valaisimet sädehtivät kirkkaina pimeässä.

BET0904 s20-27 Nacka Honkonen 27 28.12.2009, 13:57